ՔՍԱՆԵՒՈՒԹԵՐՈՐԴ—ՏԱՐԻ—ԹԻՒ—2409 ՈՒՐԲԱԹ—24—ՕԳՈՍՏՈՍ—Ն. Տ.—5—ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ—1879

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համր. 10 Մէճ.
" " Գաւառաց " 2 Լիրա
Վեցամս. " Կ. Պոլսոյ " 5 Մէճ.
" " Գաւառաց " 1 Լիրա
Օտար երկիրներու " 50 Ֆր.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրուշ, երկու անգամի համար 2 ղր. է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ։
Իւրաքանչիւր թիւ 40 փարա արժ:

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս զնացած լրագրոց հանրուծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն Խմբագրին—Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Գալաթիա Սանտըքճըլար Ճատտէսի թիւ 198, Նօրօ խան, Մասիսի գրասենեակը։
Հանրուծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։
Չտպուած նամակ, յօդուած, ետ չեն տրուիր։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ռուսիոյ և Գերմանիոյ կէս պաշտօնական թերթերուն միջև բացուած վիճաբանութիւն մը պատճառ կուտայ կարծելու թէ երկու կողման յարաբերութիւնք ցրտացած են։ Ֆրանքօ-Գերմանական պատերազմէն ետև այսպիսի վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցած էր և Արևելեան երևակայութիւնք ահագին պատերազմ նախատեսած էին երկու հիւսիսային մեծ տէրութեանց միջև. այս գուշակութիւնը դեռ չկատարեցաւ։

Զարևիչն՝ այսինքն Ռուսիոյ թագաժառանգը՝ Շուէտի մայրաքաղաքը կ'ուղևորի, իսկոյն լրագրաց երևակայութիւնը կը բորբոքի, և Ռուսիոյ Սքանտինավեան միութիւն մը հիմնելու ջանքերը կը տեսնուին՝ Գերմանիոյ դէմ դաշնակից մ'ունենալու համար։ Աղէքսանդր կայսրն ինչո՞ւ համար այս տարի Գերմանիոյ կայսեր հետ չտեսակցեցաւ*. միթէ այս բանը նոր ապացոյց մը չէ՞ երկու կողման անհամաձայնութեան։ Այս ամէն զրոյցներն իրենց բուն արժէքովը ընդունելու է։ Ստոյգ է որ Ռուսիա կը գանգատի թէ մինչդեռ ինք Ֆրանքօ-Գերմանական պատերազմէն ետև կատարելապէս ազատ թողած էր զԳերմանիա իւր ուզած պայմանօք յաղթեալին հետ հաշտութիւն կնքելու, Գերմանիա այնպէս չըրաւ Ռուսիոյ նկատմամբ՝ երբ այս վերջինը Թուրքիոյ յաղթելով Այաստեֆանոսի դաշնագիրը կնքած էր. Բայց պէտք է յիշել որ Արևելից վիճակը բացառիկ է. Փարիզի դաշնագիրն զԹուրքիա վեց տէրութեանց երաշխաւորութեան ներքև դրած էր և այս իրաւամբ Սալիսպըրի մարքիզն յանուն Անգլիոյ բողոքած էր Այաստեֆանոսի դաշնագրին դէմ, որ Պալքանի թերակղզին Սլաւաց յանձնելով Յունական տարրը կ'ոչնչացնէր, և Ռուսական ազդեցութիւնը միայն կը տարածէր Արևելից մէջ։ Հաւանական էր որ Անգլիոյ և Ռուսիոյ միջև պատերազմ ծագէր, բայց Գերմանիոյ միջնորդութիւնն և վեհաժողովին յաջողութիւնը խաղաղութեան մեծ ծառայութիւն մ'ըրին։ Ուստի ներելի է կարծել թէ Գերմանիոյ և Ռուսիոյ միջև ծանր անհամաձայնութեան զրոյցները վստահութեան արժանի չեն. իսկ Ռուսաց Շուէտի հետ հաստատած բարեկամական յարաբերութիւններն՝ ինչպէս նաև Գերմանիոյ և Աւստրիոյ սերտ մտերմութեան ցոյցերն՝ ուրիշ բան համարելու չէ, բայց եթէ շահուց մղումէն և քաղաքական միտումներէ յառաջ եկած շարժում մը, որ կրնայ գուցէ օր մը գործնական դաշնակցութեան փոխուիլ. բայց քանի որ Պէրլինի վեհաժողովին հաստատած հաւասարակշռութեան վնաս չկայ, թշնամութեան վտանգ մ'անհաւանական է։

• •

Հելլենական խնդրոյն վրայ Պատուիրակաց երրորդ նիստն երէկ տեղի պիտի ունենար, բայց Սաֆվէթ փաշային մասնաւոր զբաղմանց պատճառաւ, յառաջիկայ շաբաթ աւուր թողուեցաւ։ Անգլիոյ դեսպան Սըր Լէյըրտ տասնեհինգ քանի աւուր համար ուղևորութեան երթալու վրայ է, յորմէ կրնայ մակաբերել թէ Հելլենաց դատին մեծ համակրութիւն չունի, և թէ տէրութեանց միջնորդութիւնը փութացնելու հոգ չտանիր։ Միայն Գաղղիա Հելլենաց նպաստաւոր է, բայց գործնական պաշտպանութիւն յուսալի չէ։ Առ այժմ խնդրոյն վրայ կանխահաս դատողութեան հարկ չկայ տեսներ. բաւական է որ տէրութիւնք բացայայտեն թէ արդեօք ԺԳրդ ատենագրութիւնն որոշո՞ւմ է թէ պարզ բաղձանք. որովհետև երկու կողման միջև անհամաձայնութեան գլխաւոր կէտն այս է, որ երբ լուծուի՝ խնդիրը կը պարզուի։ Հաւանական է որ երկու կողմն ևս տէրութեանց վճիռն ընդունին և խնդիրը վերջանայ, քանի որ Բ. Դուռն արդէն դաշնագրին ստորագրութիւն դրած է։ Այս պարագայիս մէջ Հելլենական խնդիրը նոր պատերազմի մը պատճառ չլինիր. կայսերական կառավարութիւնը խաղաղութեան պահպանուելուն վրայ վստահելով, 250,000 ոսկւոյ փոխառութիւն մը կնքելու համար կը բանակցի Օսմանեան Պանքային հետ, որպէս զի զօրաց մէկ մասը (135,000ի չափ) հեռացնէ ճանբէ։ Պատերազմական վիճակն և գաղթականները պահպանելու ծախքը կայսերական գանձուն վիճակը սաստկապէս նեղած են, և խաղաղական վիճակին վերադարձը փափաքելի է՝ գոնէ ելևմտից բարեքման համար։ Եթէ կարևոր քաղաք մը թողուլ պէտք չլինէր, և եթէ ապագայ յարձակմանց դէմ ապահովութիւն լինէր, գուցէ Բ. Դուռը զիջում ընէր. սակայն ո՞վ կրնայ անդել թէ Եպիրոսը թողելէ ետև Հելլենք պիտի յագին, և նոր խնդիրներ չպիտի ելնեն։ Իսկ Հելլենաց կուսակիցները կըսեն թէ Բ. Դուռն զՅունաստան գոհ ընելով Սլաւաց և Պուլղարաց դէմ իրեն դաշնակից կընէ։ Օսմանցիք այս յայտարարութիւնը թերահաւատ ժպտով կընդունին, չյուսալով որ Օսմանեան հողին վրայ աչք ձգող Հելլենք անոր պաշտպանութեան համար դաշնակցելով զէնք առնուն. բայց աշխարհավարութեան մէջ ամենայն ինչ հաւանական է և շահու վրայ հիմնեալ, և երբ երկու կողման շահերը միանան հաւասար թշնամւոյ մը դէմ, հաւանական է որ անոր դիմադրելու համար ալ օր մը դաշնակցին։

• •

Թայմզ լրագրին Պուքրէշի թղթակցին օգոստոս 24 թուով քաշած մէկ հեռագրին մէջ կը պատմէ թէ Սաֆվէթ փաշան Փարիզէն Կ. Պոլիս վերադարձած ժամանակ երբոր Պուքրէշէն կ'անցնէր, պատուաւոր անձանց ընկերութեան մը ներկայ գտնուեցաւ, ուր Ռումանիոյ մէջ Հրէական խնդրոյն վիճակին վրայ կը խօսէին։ Այս անձերէն ոմանք սա դիտողութիւնը կ'ընեն որ եթէ տէրութիւնք Ռումանիոյ կառավարութեան վրայ չափազանց խիստ ճնշում բանեցնեն, այդ կառավարութիւնը կրնայ Եւրոպական տէրութեանց պահանջումը մերժել, պարագայ մը՝ որ կրնայ շփոթութիւն պատճառել յիշեալ պետութեանց, իսկ Ռումանիոյ նկատմամբ գործնական ծանր հետևանքներ չկրնար ունենալ։ "Այո՛, բարեկամք իմ, կը պատասխանէ պատկառելի Թուրք պետական անձը (Սաֆվէթ փաշան), այո՛, մեք ալ մեր մէջ այդպէս կը խորհէինք և կը պատճառաբանէինք Խրիմու պատերազմին վերջանալէն յետոյ, երբոր տէրութիւնք մեզ կ'ստիպէին մեր ներքին վարչութիւնը բարեկարգել։ Քանի տարիէ 'ի վեր կը կարծէինք թէ Եւրոպիոյ դիւանագէտները խաբեցինք, բայց հաշուոյ օրն եկաւ մեզ համար, և մեր մեծամտութիւնն ու պետութիւնը միանգամայն ջախջախեց։ Մինչև իսկ մեր բարեկամներն ու մեր պաշտպանները վշտացուցած էինք, և մեր նեղութեան ժամուն մէջ ոչ ոք սուր քաշեց 'ի պաշտպանութիւն մեր։ Աշխարհիս մէջ տէրութիւնք այնպիսի սերտ կապերով կապուած են իրարու հետ, կ'ըսէ ծերունի Մահմետականը (Սաֆվէթ փաշան) դողդոջուն ձայնիւ, որ և ոչ մէկ տէրութիւն՝ որքան և զօրաւոր լինի՝ չը կրնար շարունակ անտես ընել քաղաքակիրթ աշխարհի միացեալ մասին դիտողութիւնները։„ Սաֆվէթ փաշայի բերնէն ելած այս խօսքերը խորին տպաւորութիւն ըրեր են բոլոր լսողներուն վրայ, և Թայմզի թղթակիցը կ'ըսէ որ այդ խօսքերը մասնաւոր նշանակութիւն մ'ունին Հելլենական խնդրոյն նկատմամբ, որոյ մէջ Թուրքիա այժմ բոլոր Եւրոպիոյ կը դիմակայէ, և թէ այս դէպքը բացորոշապէս կը ցուցնէ որ Սաֆվէթ փաշան ինքնին տրամադիր է միացեալ Եւրոպիոյ խորհրդոց հնազանդիլ Յունաստանի սահմանագլխոյ խնդրոյն մէջ, և անշուշտ, կը յարեմք մեք ալ ուրիշ նոյնչափ կարևոր և նոյնչափ կենսական խնդրոց մէջ ևս։

• •

Միացեալ Նահանգաց մէկ մասին մէջ կիրակիի պահպանութեան խնդիրը կառավարական ծանր և միանգամայն հետաքրքրական խնդրոյ կերպարանք առած է ժամանակէ մ'ի վեր։ Քօնէքթիքիւթ նահանգին Նօրուիչ քաղաքին մէջ բողոքական կղերը կը պահանջէ որ "Կապոյտ օրէնքները„ վերստին գործադրել սկսին։ Յիշեալ օրէնքները չորս տոլար (20 ֆրանք) տուգանք կը դնեն կիրակի օրն որ և է շոգենաւու մը մէջ գտնուած ուղևորի մը վրայ. ամէն քաղաքացւոյ կ'արգիլեն իւր տունէն դուրս ելնել կիրակի օրն, 'ի բաց առեալ երբ եկեղեցի երթալու համար է. ձերբակալել կը հրամայեն երկու անձէ աւելի անձանց որ և է խմբակ, որ կիրակի օրը փողոցներու մէջ "աշխարհական„ նիւթի մը վրայ խօսակցութիւն ընէ. կը յայտարարեն թէ կիրակի օրը ձի նստիլ յանցանք է, և այն օրինակ ուրիշ տրամադրութիւններ ալ կը պարունակեն։ Այս օրէնքներն 1702ին, այսինքն գրեթէ երկու դար առաջ շինուած էին, և թէպէտ անգործադրութեան մէջ ինկան, այսու ամենայնիւ մինչև ցարդ չէին ջնջուած։ Նօրուիչի ընդհանուր դատախազներէն մին խնդիր մատուցած լինելով որ այդ օրէնքները գործադրել տայ, յիշեալ պաշտօնատարը սա հետաքրքրական ազդարարութիւնն ուղղեց շոգենաւուց ընկերութեանց տնօրէններուն. —"Ձեր շոգենաւուց կիրակի աւուր երթևեկութիւնքն օրինաց բռնաբարում են։ Այս նկատմամբ պաշտօնապէս բողոք եղաւ ինձ, և եթէ այդ յանցանքը նորոգի, շոգենաւուց տէրերուն և պաշտօնատարներուն, ինչպէս նաև ուղևորաց դէմ դատ պիտի բանամ։ Կիրակիի պահպանութեան նկատմամբ կարծեաց անհամաձայնութիւն կրնայ լինիլ. բայց ըստ որում երբ ինձ բողոք մը դայ, օրինաց և իմ պարտականութեանս նկատմամբ կարծեաց անհամաձայնութիւն չկրնար լինիլ, կը յուսամ որ ձեր շոգենաւուց կիրակնօրեայ երթևեկութիւնքը կը դադրեցնէք„։ Կըսուի թէ այս ազդարարութեան հակառակ, շոգենաւուց ընկերութեանց տնօրէնները որոշած են կիրակնօրեայ երթևեկութիւնքը շարունակել, և եթէ քաղաքին կողմանէ իրենց դէմ դատ բացուի, պիտի պահանջեն որ երկաթուղեաց և թրամուէյներու ընկերութեանց և կառք կամ ձի վարձու տուողաց դէմ ալ դատ բացուի, որով կիրակի օրը հասարակային կեանքն ընդհանուր կերպիւ կը դադրի։

* Մեր այս յօդուածին գրուելէն յետոյ եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Վիլհէլմ և Աղէքսանդր կայսերք Ռուսօ—Գերմանական սահմանագլխին վրայ տեսակցեր են չորեքշաբթի օրը։ Ծ. Խ.

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վիէննա 3 սեպտ.

Այսօր Ռուսիոյ և Գերմանիոյ կայսերք տեսակցութիւն մ'ունեցան Ռուսական սահմանագլխին վրայ Ալէքսանդրովօ կոչուած տեղը։

Բետերսպուրգ 3 սեպտ.

Թիւրքմէնաց դէմ ղրկուած Ռուսական բանակին հրամանատար Լազարէֆ զօրավարը մեռաւ։

Տէր Ղուկասօֆ զօրավարն յիշեալ բանակին հրամանատար անուանեցաւ։

Լոնտրա 3 սեպտ.

Բարկլեասայ հրուանդանէն եկած վերջին լուրեր կը ծանուցանեն թէ Զուլուներուն Սէթիվայօ թագաւորը փախած է, և թէ Անգղիական զօրախումբեր խիտ մօտէն կը հալածեն զինք։ Սէթիվայօյի երեք որդիքն Անգղիական բանակակեդրոնըն եկած են հնազանդութիւն յայտնելու։

Հելլենական կառավարութիւնն Եւրոպական տէրութեանց կարծիքը կը հարցընէ Թուրքիոյ կողմանէ ԺԳրդ. ատենագրութեան տրուած մեկնութեան նկատմամբ։

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

Լոնտրա 4 սեպտ.

Թայմզ լրագիրը Վիէննայէն առնլով հետևեալ հեռագիրը կը հրատարակէ.

«Արևելեան Ռումէլիի ոստիկանութիւնըն յեղափոխական վեց մասնախումբ և տեսարաններ երևան հանեց, որք ժողովուրդն ՚ի զէն կը կոչէին։ Ալէքօ փաշան տեղական զինուորութեան տասներկու փաշը զինուց ներքև առնուլ կառաջարկէ։»

Պէրլին 4 սեպտ.

Վիլհէլմ և Աղէքսանդր կայսերն Ալէքսանդրովօյէն զատ զատ մեկնեցան այսօր։

Պէկրատ 4 սեպտ.

Պուլղարիոյ իշխանն ի մօտոյ հոս կը սպասուի։

Նիւ-Եօրք 4 սեպտ.

Թէքսասի և Լուիզիանի նահանգաց մէջ սաստիկ մը փոթորիկ մը հունձքերը վնասեց։

Սթօքօլմ 4 սեպտ.

Ուսումնական քննութիւն մ'ընելու համար Շուէտի կողմանէ ղրկուած շոգենաւը Սիպերիոյ չուրջը պտըտելով Ճարօն հասաւ։

Լոնտրա 4 սեպտ.

Մօրնինկ Բօսթ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ 1885ին միջազգային արուեստահանդէս մը տեղի պիտի ունենայ ՚ի Պէրլին։

Փարիզ 3 սեպտ.

Անգղիական և Գաղղիական կառավարութիւնք կը պնդեն որպէս զի Պ. Պէյրինկ և Պ. Պլինիէր Եգիպտոսի ելևմտից հսկող տեսուչ անուանող հրամանագիրը Խտիվին կողմանէ անմիջապէս հրատարակի։

Լոնտրա 4 սեպտ.

Օսմ. Քօնս.		11 5/16
փոխ.	1865	11 1/2
»	1869	13 3/8
»	1871	55 1/8
»	1872	21 3 4
»	1873	12 1/2
»	Եգիպտ.	72 1/4
Անգղ. Քօնս.		97 13/16

Փարիզ 4 սեպտ.

Օսմ. Քօնս.			11,55
Գաղղ. Քօնս.	3 0/0		83,95
» »	»	Նոր	83,85
» »	5 0/0		117,72 1/2

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝ Ֆէրիդ Սալիհ փաշան Պասրայի կուսակալ անուանեցաւ։

Երէկ Գարտասդի դեսպան Պ. Բասոնից վեհ. Սուլթանին ներկայանալով իւր վկայագիրը մատոյց։

Արտաքին գործոց նախարար Սաֆվէթ փաշան սոյն ընդունելութեան ներկայ գտնուելուն պատճառաւ, Թուրքօ-Հելլենական յանձնախումբն երէկ չկրցաւ իւր երրորդ նիստն ընել, և յառաջիկայ շաբաթ աւուր թողուեցաւ։

Ճէրիտէի Հավատիս լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Միւշիր Ֆուատ փաշան կայսերական չորրորդ զօրաբանակին (Կարին) ընդհանուր հրամանատար պիտի անուանի փոխանակ Տէրվիշ փաշային։

Զորեքշաբթի օրը Ֆրէզինէի ընկերութեան Աֆրիք շոգենաւը Մայրաքաղաքիս նաւահանգստին մէջ Լոյտի ընկերութեան Ափօլլօ շոգենաւին զարնուելով ծանր կերպիւ վնասեց զայն։

Արնաւուտքէօյի մէջ երկուշաբթի օրը ծագած դէպքն աննշան պատճառէ մը յառաջ եկած էր։ Պէպէքի պահականոցէն երկու զինուոր ժամը եօթնին դուրս ելնելով դէպ ի վախճանեալ Քեամիլ փաշային այգին գընացին հաւանականաբար քիչ մը խաղող գողնալու դիտաւորութեամբ։ Մօտակայ այգիներուն պահապաններն, անոնց գալը տեսնելով, քանի մ'անգամ հրացան պարպեցին, որ շրջականերն յուզում պատճառեց։ Բեռնակիրք և ջրհանակիրք վազեցին եկան, և յիշեալ երկու զինուորները բռնելով Արնաւուտքէօյի նաւամատոյցին մօտը գտնուող պահականոցը տարին։ Բայց ասոնք գիւղէն անցած ժամանակ հինգ վեց հարիւր մարդիկ ետևնուն ինկան և ստորին կարգի անձինք աղաղակ կը հանէին թէ երկու գող բռնուած են։ Մուխթարին միջամտութեամբը խուժանն հանդարտեցաւ և յիշեալ երկու զինուորներն հազարապետին յանձնելով ցրուեցաւ։ Հետևեալ օրն ոչ ոք եկաւ ձերբակալեալ զինուորաց դէմ դանգատ բառնալու. բայց ըստ ուրում ասոնք առանց հրաման առնելու իրենց պահականոցէն հեռացած էին, տակաւին քանի մ'օր բանտարկեալ պիտի մնան։

Տրապիզոնի պաշտօնական լրագիրը կը ծանուցանէ թէ քաղաքին շրջականերն համաճարակ հիւանդութիւն մը ծագեր է, որուն անունը չտար։

Մօնիթէօր Տիւ Քօմէրս լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Գանլըճայի բնակիչներէն պատուաւոր անձ մը՝ Էմիրկէնի պահականոցին առջևէն անցած ժամանակ, սպայ մը ծանր անարգանք ըրեր է անոր։ Այս գործին վրայ քննութիւն մը բացուեր է։

Առաջին նախարար Արիֆի փաշային որդին՝ Մէհմէտ պէյ՝ որ արտաքին գործոց նախարարութեան մէջ պաշտօն կը վարէր, Հռոմի Օսմանեան դեսպանատան երկրորդ քարտուղար անուանեցաւ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԷՍՀԱՄԸ ՈՍՄԱՆԻԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		12,20
Այս առաւօտ բացուեցաւ		12.47
Կէս օրին		12,18
Ռումէլիի երկաթուղի	Փր.	44,
Թղթադրամ	Մր.	810

ԸՆԹԱՑԻԿ ԴՐԱՄՈՑ
24 Օգոստոս

Անգլ. լիրա	Ղրշ.	109 25
Նաբօլէօն ոսկի	»	87 25
Իմբէրիալ Ռուս	»	90 5
Գըրըմիդ	»	51 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	6 20
Հինգնոց »	»	19 20
Մէթալիք		47
Պղինձ	»	490

ԱԶԳԱՅԻՆ

Իւսկիւտարու Ս. Խաչ եկեղեցւոյ փակման խնդրոյն պատճառաւ երէկ 40—50ի չափ ազգայինք Պատրիարքարան երթալով, եկեղեցին փակողներէն երկուքն՝ որ անոնց մէջ էին, Ս. Պատրիարքէն զգաստութեան համար Ազգ. Հիւանդանոցը ղրկելու հրաման ընելուն վրայ՝ զղջում յայտնելով և Սադայեան Մեծ. Ալէքսան էֆէնտիին ալ երաշխաւորելով՝ ազատ թողուեցան, այս պայմանաւ որ այսպիսի եպերելի գործոց մէջ այլ ևս ընաւ չգտնուին։

Ս. Պատրիարքն եկեղեցւոյ բանալին ալ յանձնելով բանալու հրաման ըրաւ։

Սոյն գործողութիւնը կատարուած միջոցին, Առաջին Նախարար Բարձր. Արիֆի փաշայէն գիր մ'եկաւ, որ ըստ խնդրոյ Ոստիկանութեան նախարարին՝ Իւսկիւտարի եկեղեցին փակողներն ու անցեալներն ալ Գալաթիոյ խորհրդարանին մէջ գործուած անկարգութեան հեղինակներն ոստիկանութեան յանձնել կը պահանջէր։

Քղիի ծանուցեալ խնդրոյն նկատմամբ երէկ բազմաթիւ Քղեցիք Ս. Պատրիարքին ներկայացան և Ն. Սրբազնութիւնն ալ մասնաւոր հեռագիր քաշեց առ վսեմ. Քօմիսէրս Կարնոյ։

Սեբաստիոյ նորընտիր կուսակալին պաշտօնը Ս. Պատրիարքը շնորհաւորած լինելով՝ Ալէտին փաշա ալ երէկ յատուկ հեռագրաւ մ'իւր շնորհակալութիւնն յայտնեց։

Անցեալները վանէն գրուած և լրագրաց մէջ հրատարակուած նամակ մը տեղեկութիւն կուտար թէ Հայոտանցի Համզօ անուն հարստահարիչ Քիւրտի մը մարդոցմէն 4 հոգի բանտարկուած լինելուն վրայ յիշեալ բարբարոս Համզօն 2-3 գիւղի վրայ յարձակեր, 70—80,000 ղուրուշի ապրանք և դրամ յափշտակեր և Հայ բնակչաց մի քանիին քիթն ու ականջը կտրելով հրամայեր է որ իր այս ըրածները Վանայ կուսակալին հաղորդեն։

Սոյն դէպքն հանրագրով և ուրիշ պատգամաւորութեան միջոցաւ Կարնոյ վսեմ. Քօմիսէրներուն ծանուցուած լինելն արդէն յայտնի է։ Այժմ կիմանամք թէ մեզ գրուածին նոյնը Պատրիարքարանի ևս գրուած լինելով, Ս. Պատրիարքն ՚ի մասնաւորի Վանայ կուսակալին և Քօմիսէրներուն ուշադրութիւնն հրաւիրելէ զատ՝ երէկ ալ յատուկ թագրիրով սոյն խժդժական դէպքը նախարարաց խորհրդոյ նախագահ Բարձր. Արիֆի փաշային հաղորդեր է։

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ

—

ԲԱՌԱԳԻՐՔ

Ի ԳԱՂՂԻԱՐԷՆ ԼԵԶՈՒԷ Ի ՀԱՅԵՐԷՆ

Ցօրինեալ հետևողութեամբ բառարանացն Լիդրէի և Գաղղիական Ակադեմիոյ, և ճոխացեալ վկայութեամբք ՚ի նախնեաց ՚ի ձեռն Նորայրի Ն. Բիւզանդացւոյ. — Կոստանդնուպոլիս, տպագրութիւն Յ. Պօյաճեան. գիրք քառածալ երկէջեան։

Անգամ մը գրեցի թէ երկասիրութեանց յարգն և օգուտը գիտելով, թարգմանութեանց ալ յօժարեցայ տալ այն տեղը՝ զոր ցարդ միայն ազգային մատենագրութեանց տալ սովորած էի։ Այսօր նոյն սկզբունքը գիս կը պարտաւորէ քայլ մը ևս յառաջել, և դեռ չհրատարակուած երկասիրութեան մը վրայ մատենագրական յօդուած մը հրատարակել։ Կարծեմ թէ մինչ իմ սկզբանս հաւատարիմ մնացած կըլլամ, այն է իմ ընթերցողաց մտադրութեան ներկայացնել ինչ որ օգտակար կրնայ ըլլալ իրենց, կամ ինչ որ ինքնին մեր մտադրութեան կընծայուի։

Ես այդ գործոյն բնաւ ձեռնամուխ չէի ըլլար, եթէ միայն հեղինակին յայտարարութիւնը մէջ եղած ըլլար։ Խոստման մը վրայ հիմնեալ դատաստանն ստէպ կը սխալի։ Բարեբաղդաբար Պ. Հեղինակն ուղեց իւր բառգիրքէն թերթ մը, այսինքն ութ երես, ՚ի լոյս ընծայել իբր երախայրիք իւր գեղեցիկ աշխատութեան. և այսօր կրնամք այն ութ երեսին վրայ հիմնելով՝ գործին բովանդակութիւնը գուշակել և քննադատել, գոնէ ա՛յնչափ՝ որչափ իրական գաղափար մը ստանալու և տալու բաւական է։

Բառարանաց կարևորութեան և անոնց օրըստօրեայ կատարելութեան վրայ խօսիլ աւելորդ է։ Գաղղիերէն լեզուի բառարաններ ալ ազգիս մէջ տանն տանն ՚ի լոյս եկած են, և Աւգերեան, Էմինեան և Գալֆայեան վարդապետաց հասարակաց երախտագիտութեան արժանի եղած են։ Բայց ինչ ընեմք որ լեզուներն ալ, ևս և ամենէն աւելի կանոնաւորեալ և յղկեալ Գաղղիերէն լեզուն, որ անցնելով աւելի կատարեալ բառարաններ չտանայ, և Լիդրէի տիեզերահռչակ բառարանը շատ նոր գործ մի է տակաւին։ Հարկ անհրաժեշտ էր ուրեմն որ Գաղղիերէն և Հայերէն լեզուաց բառարանն ալ նոր դարուս յարմար գիրք մը ըստանայր։ Մեր գրասէրք և լեզուագէտք այս հարկն զգալով անոր ետևէ եղան, և գիտեմք թէ Թէրզեան Թովմաս էֆէնտի մը և Սուքիասեան Հայր Արսէն մը այնպիսի բառարանի մը յօրինուածոյն զբաղեալ են։ Բայց ո՞վ գիտէ թէ ե՛րբ պիտի կարենան իրենց գործն աւարտել։ Առ այժմ մեր դիմացը կելլայ իբր արդէն պատրաստ և աւարտեալ՝ Նորայրի Բիւզանդացւոյ ընդարձակ բառարանը՝ այնպիսի յատկութեամբք ճոխացեալ, որ կրնամք ըսել թէ ազգային գրականութեան մէջ զգալի պարապ մը կը լեցնէ։

Գործոյն Գաղղիերէն մասը որ և իցէ քննադատութենէ ազատ է, վասն զի կը հիմնուի Լիդրէի բառարանին վրայ, զոր աշխարհք գիտած և ընդունած է, և զոր Գաղղիական Ակադեմիան ալ իւր հաւանութեամբ և հետևողութեամբ հաստատած է։ Մեր հեղինակին պատուոյն համար կըյաւելումք թէ ինքն կարող է եղած նոյն ինքն Լիդրէի լուսաբանութիւններ ընծայել քանի մը Գաղղիերէն բառերու վրայ։

Բայց ինչ որ Նորայրի բառարանին սեփական արդիւնքը կը կազմէ, Հայերէն լեզուի բառերուն և ոճերուն տուած կատարելագործութիւնն է։ Հայերէն լեզուն իւր ամենէն բարձր կատարելութիւնն ստացած էր Աւետիքեան, Աւգերեան և Սիւրմէլեան վարդապետաց Մեծ բառարանով. սակայն շուտով իմացուեցաւ թէ շատ բան դեռ թերի էր անոր մէջ, թերի՝ ըստ որում պակաս, և թերի՝ ըստ որում անուղիղ։ Զանազան անձինք այդ թերութիւնը կատարելագործել ջանացին, և մանաւանդ վենետկոյ Մխիթարեան Հարք. և ինչ որ մասնաւոր ուսմանց

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ

Խարբերդ 4 օգոստ. 1879

. . . Խմբագրապետ Մասեաց.

Մարտիրոսութեան թատերաբեմին վըրայէն նոր նոր սրտաճմլիկ ձայներ կը լսուին. տկարը կը ճչէ, տառապեալը կը հեծէ, միոյն ինչքն ու ստացուածքը կը յափշտակեն, միւսին կեանքը կը բզկտեն. այս անգամ աղէտալի տեսարաններու առաջ սաստիկ յուզուած էր սիրտս: Մինչ զի ստիպուած էի պահ մը ինքզինքս երազներով զբօսցնել, այս եղաւ ահա թղթակցութեանս ընդհատման պատճառը:

Անցեալ յուլիսի ամսոյն, ուր ամեն ոք առաւօտ և երեկոյ և գուցէ գիշերն յանուրջս բարեկարգութիւն ու երջանիկ օրեր կը յեղյեղէր, և շատերն ալ 16ն ու 61ը խօսից նիւթ ու տարակոյս ըրած քաղցր յոյս կը տածէին, աւա՜ղ, բարեկամ, ամբողջ չըրըրած՝ այդ յուսալից ժողովրդեան գլխէն ինչե՜ր կանցնին:

Յուլիս 11, Մ. Գէորգ անուն ծերունի Հայ մը Տաճկաց ՚թաղին մօտ նոր տուն մը շինելու պատրաստուած միջոցին՝ Թալեցւոց կողմէ թոյլ չտրուիր ծերոյն որ իւր սեպհականութիւնն եղող տան շինութեան ձեռնարկէ: Մ. Գէորգ՝ որ 60—70 տարեկան հասակին մէջ հազիւ տուն մը տէր ըլլալու կարողութեան հասած է, պանապան աղաչանքներով կը խնդրէ այս Տաճիկներէն որ ընդդիմութենէ հրաժարելով՝ իբրև բարեկամ կամ մի և նոյն քաղաքացի թողուն որ անարգել տունը շինէ, և ձեռեն իւր պաշտպաններով անպատսպար չմնան: Անկարեկիր Տաճիկներ կարևորութիւն չտալով ծերոյն ամենակերպ ազերսանաց, ընդհակառակն՝ կը նեղեն մէջն գխեղճն, որ թողով այդ տեղն երթայ ուրիշ հայաբնակ թաղի մը մէջ շինէ տուն. ծերը թէպէտ կրնար անզէն խեղճութեամբ ըլլալ թէ՝ Տաճիկք բացարձակ կը մերժեն իւր զբաղութիւնն, այլ ի՛նչ կրնար ընել՝ քանի որ միանգամ առ միշտ ամեն ինչ պատրաստած ըլլալով գործի սկսելու էր սկսիլ: Պահ մ՚իբր իրաւանց տէր անհամ՝ ինքն ալ փոխադարձ ընդդիմութեան փորձեր ընելով՝ վերջապէս մատաղ երիտասարդ մը միանգամայն և սաստիկ դաշակել ուղելու յանդգնութեան փոխանակ, շինութեան կ՚զբաղի. այս զբաղմանց մէջ Բալուցի Մուսթաֆա էֆէնտիին տղաքը կը յարձակին յախուռն անոյշն ծերուն վրայ, և այն որչափ որ պէտք է գանակոծելէ յետոյ՝ ամեն ինչ կը խանգարեն և կանհետեն: Կարապետ և Մանուկ տեսնելով որ իրենց հայրը վտանգաւոր վիճակի մէջ ինկաւ, կը վերցնեն ուսապարճ և տուն տանելով պատկերցնելէ վերջ կառավարութեան կը դիմեն, անշուշտ բողոքելու համար անիրաւութեան և աւելութեան մարդոց դէմ. և սակայն ժամանակ չանցած՝ ըստ Խարբերդի Թրքաց դատաւութեան՝ իւր մէկ նշանաւոր երեսփոխ ազդեցութեան տէր եղող Պէյ Օղլի ծերը բողոքարկու տղաքները ՚ի հաշտութիւն կ՚առաջէ, և կառավարութիւնն ալ տառանց յանցաւորաց պատիժ մը տալու կը թոյլատրէ Պէյ Օղլիին՝ որ նա ևս իր դերը վերջացնէ: Աչքաւորիկ պարագայ մը՝ որ հաշտութիւնը յանցաւորին պատիժը կըլլայ:

Մէկ երկու օր ետքը ալ՝ այն է ի 15 յուլիս, ուրիշ քանի մը կոփ Տաճիկներ Խուրտպօղանեան Խաչատուրի վրայ անամօթաբար միգելով՝ գայն իբր անարդ էակ խաղալիկ ըրած ատեննուն, Խաչատուր տեսակ մը քաղաքավար ցասմամբ կը յայտնէ տանց թէ մարդու վայել բան չէ ըրածնին, այս խօսքէն Զայիմ-Մամոյի ականջին որպէս թէ վիրաւորուած՝ ատրճանակի հարուած մը տալուն պէս՝ Խաչատուրին երեսը կայծակնահարի մորթ կը դարձնէ. ո՜վ կը տանի այս ցաւուն, Խաչատուր ծանրապէս կը վիրաւորի, նորա պաւակներն ի՛նչ պէտք է ըլլան. երբ իրենց տօրեայ ապրուստին հայթայթողը կը պակսի օրերով, և երբ բարձրաստիճան պաշտօնէի մը կողմէ հաշտութիւն առաջարկուելով, Խաչատուր կ՚առնի լուռ ու մունջ և ակամայ իր վէրքը ծածկել. յանցաւորն անպատիժ թողուելով տեսարանը նորէն հաշտարարի մը խաղովը կը փարագուրի: Այս կէտերն ինձ Ակնեցի Մարգարին դէպքը յիշեցնելով ցաւալի հակապատկեր մը կը ներկայեն. մինչդեռ անդին Թուրք չարագործին պատիժը շնորհներով և հաշտութիւններով կը վերջացուի, աստին ալ զրպարտեալ Հայ մը հինգ տարւոյ բանտարկութեան կը դատապարտուի. զրպարտուի՞լն ևս յանցանք է արդեօք, Մարգար անմեղ էր, անոր կարծեցեալ յանցանքը սրիկայից զրպարտութիւնն էր. ինչո՞ւ ուրեմն դեռ ևս բանտը նետուած կը մնայ. ինչո՞ւ երևան չեն ելներ հաշտարար Ռուշէնները, որ թերևս Մարգարի խնդրոյն ՚մէջ մեծ առաքինութիւն մ՚ըրած կըլլան. բարեխնամ կայսեր քաղցած հաւասարութեան սկզբունքը տես սակայն ի՛նչպէս հակցուած է և ո՛ր եղանակաւ կը գործադրուի: Յուլիս 26 ին ևս Նալպանտ Պօղոսը 30 տրցակի չափ տուտյախ սակարկութիւն մը ըրած վերջացուցած ատեն՝ Սարի-Էյիպ օղլի Հաճի Մուսթաֆայի ոգան վրայ հասնելով Հայուն օձիքէն կը բռնէ և կը պահանջէ տարօրինակ խառնութեամբ մը՝ որ տուտյախն իրեն տրուի. Պօղոս տեսնելով դիմացինին բռնութիւնը, կը հաւանի կէսն անոր տալով օձիքը ձեռքէն ազատել, այլ Տաճիկ ողան խառն երկար բարակ խառնելով՝ ազէկներն իր կողմը դիզելէ յետոյ հրաման կընէ Պօղոսին նաև որ իբրև բեռնակիր խոտը տուն տանի և անծանօթ մը ցուցնելով՝ վերադարձին բռտակն անկէ ընդունի, թեան վրայ, որ կը պատ ո՛չ բեռնակիր է և ոչ . . . տատասանդ թէ իրիկուն ըլլալով՝ անտանօց կեր պէտք է հասցնէ. Տաճիկը սրամտելով անմիջապէս Պօղոսի խանութէն մուրճ մը կառնէ և անով խեղճին գլուխն ու բերնը աղէտ մը կուեղէ եան դարձեալ կը շարունակէ սպառնալ թէ՝ մինչև որ իր հրամանը չկատարէ՝ մուրճն ալ ՚ի տուգանս պանցառութեան վար պիտի դրուի: Պօղոս ալ խոտը շալկած դէպ ի Տաճկին տունը կը վազվազէ, որ ՚ի դարձին թէ՝ անծանօթէն սակին առնէ և թէ տուգանքէ ազատ մնայ: Ո՛ր մէկին յիշեմ, մոռցայ ըսելու որ երկու օր առաջ ևս երբ բարեկամիս հետ շուկայ պտըտելու ելայ, ամենուստեք անէծքներ կը լսէի, որոտունք և հազար ու մէկ դժգոհանքներ: Կառավարութիւնը նոյն օրը հացագործաց յանկարծ պահանջեր ջորիները պաշտօնին տալով փուռերը ամբողջովին փակուած կը մնային և հետևապար ժողովուրդն առատ ըրէ մինչև իրիկուն անօթւոյ: Կառավարութիւնն այս առաջին անգամն չէ որ ժողովրդեան անիծից և տրտնջմանց տեղի կուտայ. անցեալներն ալ Թոփխանէներուն միայն Հարէմը ՚ի Տիգրանակերտ ղրկելու ատեն՝ ըստ սովորութեան ջորիները բռնուած ըլլալով փուռերը գոցուած էին, խոպատ պահեցողութեան հարկադրած էին. հարուստը չեմ հոգար այնչափ՝ որչափ աղքատներն ու պանդուխտներն՝ որք ընդ միշտ շուկայէն կուտեն: Բարեկարգութեան ակնկալիք օրերու մէջ իսկ ժողովուրդն անդադար կը հառաչէ և կը կեղեքուի և բողոքն այն է որ չարիքը նոյն իսկ կառավարութեան պաշտօնեայներէն կը հասնի ժողովրդեան՝ ինչպէս կերևի: Զաչէյի Հաճի Պէքիր էֆէնտի՝ որ այս ևս կառավարութեան մէջ պաշտօնաւոր տեղ ունի, Գոմքցի Հայը ճանապարհին իր էշերը չըքշելուն համար արիւնաթաթաւ վիճակի մէջ կը ձգէ կանցնի. ինչո՞ւ համար արդեօք, միթէ Հայն իր սառո՞ւկն է, գերի՞ն է, այնպէ՞ս ըմբռներ է Օգոստ. Սուլթանին կամքը՝ որ միշտ հաւասարութիւն և եղբայրութիւն կը գոչէ: Կոստանեան Գասպարի երկու Սօֆթաներէ անգթաբար ծեծուելուն, ինչպէս և յուլիս 30 ին կառավարութեան քթին տակ տեղի ունեցած գողութեան մը մանրամասնութիւնքն զանց կընեմ յիշել, որ խեղճ Հայու մը խանութը բացուելով ունեցած չունեցածը կը տարուի, և գողոնները գտնելու մասին դժուար է հաւատալ թէ պէտք եղած միջոցներն ի գործ կը դրուին. կառավարութեան այս ընթացքը, ուղիղ բանին հետևելով կըսեմ, ժողովրդեան վրայ սուլի նստած է. չարութեանց դէմ անաչառ չվարուելէն և փոխան ասոր ամեն անգամուն ալ չարագործաց նպաստաւոր շնորհներով աչք գոցելէն՝ Զայիմ-Մամոյի Խաչատուրի երեսն այրելով անպատիժ ձգուելէն, տես ինչե՛ր Մասիս, ՚րալիս դալն հետևանքներ տեղի կունենան:

Մ՚նացեալն Հետևեալ Բուռն

ԱՆԿԵԼԱՆՈՑ Ս. ՅԱԿՈԲԱՅ

. . . Խմբագիր Տէր.

Կը փութամ ծանուցանել Ձեր պատուական թերթին միջոցաւ թէ Մեծ. Գէորգ էֆ. Ապտուլլահեան բարեհաճեցաւ շնորհել փարթամանի Անկելանոցիս 25 օրինակ Թ. Թերզեանի Մատմարդութիւն գրոց առաջին մասէն և 20 օրինակ նոյն գրոց երկրորդ մասէն ի վայելումն աղքատիկ աշակերտաց:

Այն միջոցաւ կը յայտնեմ անկեղծ շնորհակալիքս յանուն Տեսչութեանս և աշակերտաց առ յիշեալ Մեծ. Գ. Ապտուլլահեան էֆէնտի, ուրախ լինելով թէ առիթ կունենամ վկայել այսու իւր հայրենանուէր ազգասիրական զգացմանց և արդեանց:

22 օգոստ. 1879. Տեսուչ

Բանկալթի Տէր. Վ. Օրմանեան

ԻԼԱՆ

Նիշանլըյէ անպարը իչէ Իոնթաղը ամիրէ լազըմէսի իչուն եիւզ էլլի ալթն քիլէ Գըզըլճա հանթա վէ էլլի ալթն քիլէ չավտր միւպայեա օլունաճաղընտան վէ քարարը դաթխալի կիւնի սաաթ ալտի պաչդանա իլան քըլընաճաղընտան իխթասըննա թալիպ օլանլարըն չէրայիթինի անլայալըմ րէյ սիւրմէք իւզրէ իշպու աղօսթօս րումինին իկինճի պէշինճի ճումա իրթէսի կիւնինէ քատար մալլյէ խազինէյի ճէլիլէսինտէ աչըր նէզարէթի ալիյէսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլերի:

20 աղօսթօս 1879

Գապը Սէրասքէրի

—

Նիշանլըյէ քէօմիւր անպարընա շուրութը մուգառրէրէսի իլէ միւպայեա խալինէ պեշ պին դըյէ Սիլիվրի վէ ճիվարը Մէչէ քէօմիւրինին սիմ միւճիպինճէ պիրիմի պեշ հըսսադը իլէ պէհէր պին դըյէսի օթուզ եէտի դըրշը թալիպի էօհտէսինէ օլուպ աղօսթօս րումինին իկինճի պէշինճի ճումա իրթէսի կիւնի թէքրար միւնագասասը իճրա օլունաճաղընտան, իթալիպ թալիպ օլանլարըն նէյիմի միւզաքիւրտէ Ցաչը Ծուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի:

20 աղօսթօս 1879

Գապը Սէրասքէրի

—

և գործոց մէջ կատարեալին Բագրատունին և Ալիշանը, բառարանի վերաքննութեան ոճով սկսան աշխատասիրել Պարոնեան, Թերզեան և Սաւքըեան:

Մեր հեղինակը, Նորայր Բիւզանդացի, առանցմէ օտար մին չէ, ինչպէս ընթերցողք գիտեն, ուստի իւր գործոյն գրաւական մի է, որ իւր աշխատութիւնն երկար տարիներէ ՚ի վեր և ամենայարմար տեղւոյ մը մէջ կատարուած է: Նորայր ուսկցուցած է մանաւոր ուսմունքներ Նեբալիոյ մայրաքաղաքայ մէջ, և դեռ հիմա Կոստանդնուպօլսոյ մէջ ալ եռանդ է գըրչաբերներ կրկնելով ուրիշ ուղիղ գրութիւն մը, աւելի ճիշդ առում մը, աւելի յարմար բառ մը գտնել, և իւր բառարանը նոր գիւտերով ճոխացնել:

Մասնաւոր յատկութիւն մի է Նորայրի բառարանին՝ Հայերէն լեզուն չորս աստիճանի բաժնելով՝ լեզւին ամեն կերպ հարստութիւններն ՚ի մի հաւաքել. այս չորս աստիճաններն են, Հին լեզու, Ստորին լեզու, Գաւառական լեզու, և Նոր լեզու: Ինչ որ Հայերէն է՝ Նորայրի բառարանին մէջ կայ. միայն գաւառական բառերէն, որք ոչ հին և ոչ ստորին մատենագրաց մէջ կը գտնուին, շուրջ չորս հազար բառ հաւաքած և իւր բառարանին մէջ զետեղած է:

Գրոց լեզուին գալով, կարի շատ բառ նոր գտած և շատ մին ալ նոր ուղղած, և բառական շատերուն ալ ոճերու մէջ գործածութիւնը ճշդած և ամենքն ալ Գաղղիերէն բառերու դիմաց խնամօք յարմարցուցած է: Այս մասին մէջ դրեթէ խղճելով մը ուզած է Հայերէն հեղինակաց վկայութիւններն ալ յիշել և յառաջ բերել, թէպէտև Գաղղիերէնէ Հայերէն բառարանի մէջ Հայերէնի վկայութիւնք բնականաբար տեղի չունէին:

Ըմանց համար խորհրդածութեան նիւթ եղաւ թէ Նորայրի բառարանը սոսկ դրութեան վրայ հիմնուած ըլլալով, ժողովրդական գործ մը չէ: Ինչչափ ալ այդ խորհրդածութիւնը մասնաւորութեան արժանի է, և մեք ալ կը բաղձայինք որ այդ մասին ալ խնամ տարուած ըլլար. այսու հանդերձ պարտաւոր եմք ըսել թէ յորչափ հեղինակին Ստորին և Գաւառական և Նոր լեզուներու բառերն ալ ընդունած է, արդի Հայերէնն ալ ընդունած կըլլայ. դարձեալ պէտք է գիտնալ թէ նա որ համայն ազգին լեզուին համար կանոնական գիրք մը կը շարադրէ, շատ դժուարութեանց կը հանդիպի աշխարհաբարին բնաւորական բարբառներուն առջև, և չգիտնալով թէ ընել պիտի ըսէ թէ ընէլ, ընել, ըլլալ կամ ընէլ, կը վերադառնայ ընել և ըլլալ ձևին, որ դժուարութիւններէ ազատի: Այդպէս խնայեր ոճերուն համար ալ:

Մաքերնիս մանրամասնութեանց մտնալ չէ. ուստի աւելի հետաքրքրքիր եզրակներն յայտարարութեան յղելով՝ բաւական կը սեպեմք ըսել թէ Նորայրի բառարանն ոչ միայն ընտիր գործ մի է, և մինչև հիմա գտնուած նմանօրինակ գործերէն գերագոյն, այլ նաև թէ ամեն Գաղղիերէն և Հայերէն լեզուաց ուսման հետևողներուն բացարձակապէս կարևոր:

Տպագրութիւնն ալ ընտիր է, յստակ, մաքուր և գեղեցիկ, և պատիւ կը բերէ Պօյաճեան տպարանին. մինչև իսկ շատերուն անհաւատալի կերևի թէ Պոլսոյ մէջ այդպիսի ընտիր տպագրութիւն մը կրնայ եղեր ըլլալ:

Լամծներեսու համեմատ, բաւական գործը 150—160 քառածալ թերթէ պիտի բաղկանայ, որ է 1200 երեսէ աւելի, և որպէս զի հրատարակութիւնը յաջողի, կարող և ուսումնասէր անձանց մասնաժողով մը կազմուած է արդէն: Եթէ յօդուածոյս նպատակին մէջ մտնար գրքի մը վաճառման համար նպաստաւորող լինել, հարկաւ ընթերցողաց յորդոր մ՚ալ կուտայինք բաժանորդ գրուելու. սակայն մեր նպատակը քննադատութիւն մ՚է միայն և ոչ այլ ինչ:

ՏԻՐԱՑՐ

Advertisements referring to British or American Goods, etc., are exclusively received for this Paper at
EUG. MICOUD'S Foreign Advertising Agency 139—140, Fleet Street, London.

ԱՆԳՂԻՈՅ ՓՕՆԹՖՐԱՔԹ ՆԱՀԱՆԳԻՆ ՄԷՋ ԻՍԹ ՀԱՐՏՈՒԻՔԻ ԴՊՐՈՑԸ

EAST HARDWICK SCHOOL.
PONTEFRACT, ENGLAND.

Այս դպրոցն երկար ժամանակէ 'ի վեր հաստատուած է, և լեզուներ, մաթեմաթիք, գծագրութիւն և ուրիշ գիտութիւններ կաւսուցանէ յարմար թուով դաստուոց միջոցաւ։ Աշակերտաց միջին թիւն է 80։ Ամեն բան մէջը լինելով, տարեկան գիններն են 33էն մինչև 43 Անգղիական ոսկի։ Բոլոր մանրամասնութիւններն Անգղիերէն կամ Գաղղիերէն լեզուներով կը ղրկուին թղթատարի միջոցաւ։ Դպրոցը Պ. Պ. LORD (Լորտ) և SLACK (Սլաք) ի տնօրէնութեան ներքև է։

ՋՐՀԱՆ

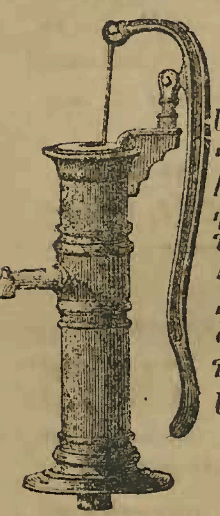

Ամերիկայի ջրհաններ մեծ և փոքր, երկաթէ հաստատուն խողովակներով թէ ջրհորներու և թէ խորունկ հորերու համար աժան գներով կը ծախուի, Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

ԿԱՐԻ ԳՈՐԾԻՔ

փոքր «Վանձէր» կոչուած ձեռքով դարձող ու անքակ կար կարող գործիքը ամեն տեսակ կար մեծ դիւրութեամբ կը կարէ ու գինն ալ աժան է, երաշխաւորութեամբ կը տրուի, աւրուածները կը շտկուի ու կարել չգիտցողին դաս կը տրուի. Կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԽԻԹԻՒՃԵԱՆ

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1879 ՕԳՈՍՏՈՍ 1 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՕԳՈՍՏՈՍ 31

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եղերք	Թիւ
11	Ենիմահալլէն Մեգար. Պէյուք. Թար. Ենիք. Ըսթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար, Պէպէք։	33
11 30	Բ. Ա. Գավաղէն Ենիմահ. Մեգ. Պէյուք. Թար. Ենիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Պէպէք։ (Ուրբ. օրերը 11 3/4ին Ըսթէն. հանդիպելով)։	34
12 30	Ենիմ. Մեգարա. Պէյուքտ. Թարապիա, Ենիք. Ըսթէնիա, Էմիրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար, Պէպէք։ (Բացի ուրբաթէ)։	18
1 15	Ենիմահալլէն Մեգարա. Պէյուքտ. Թարապիա, Ենիք. Պօյաճ. Ր. Հիսար։	32
2 15	Ենիմ. Մեգար. Պէյուք. Թար. Ենիք. Ըսթէն. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Պէպէք, Արնվ. (Ուրբ. օրերը Գուր. Օրթ. Պէշ.)։	20
3	Ա. և Բ. Գավաղ, Մեգար. Պէյուքտ. Թար. Ենիք. Էմիրկ. Պօյաճ. Ր Հիսար, Պէպէք, Արնվ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ։	33
4 15	Ենիմահ, Մեգար, Պէյուքտ, Թար, Ենիք, Ըսթէն. Էմիր. Պօյաճ. Ր Հիսար, Պէպէք, Արնվ. Գուր, Օրթ, Պէշ։	34
5 15	Ենիմահ. Մեգ. Պէյուքտ. Թար. Ենիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Պէպէք, Արնվ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ։	33
6 30	Ենիմահալլէն Պէյուքտ. Թարապիա, Պէյքօզ, Ենիքէօյ, Էմիրկ. Գանլըճա, Բ. և Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Արնավ. Չէնկ. Պէյլեր. Օրթաքէօյ, Գուզգ. Պէշիկթաշ, Խունկեար։	4
8 15	Ա. Բ. և Գավաղէն Ենիմահ. Մեգար. Պէյուք. Թարապիա, Պէյքօզ, Ենիք. Էմիրկէն, Պօյաճ, Բ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Գուրուչ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ։	19
10 15	Մեգարաբուռնէն Պէյուքտ. Թարապիա, Ենիքէօյ, Էմիրկէն, Բ. Հիսար, Արնավ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ։	22

Արնաւուտ քէօյէն

Ժամ		Թիւ
11 15	Արնավ, Գուր, Օրթաք, Պէշիկ։	25
11 45	Արնավուտքէօյ, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ. Գալաթ։	2
12 15	Պէպէք, Արնավ, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ,	22
1	Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ, Գալաթա։	25
1 30	Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ. Գալաթա։	2
2	Պէպէք Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ. Գալաթա։	22
2 45	Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.	18
3 30	Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ. Գալաթ։ Բացի ուրբաթէ)։	32
8 30	Արնավ, Գուր, Օրթ, Պէշ։	2
10	Արնավ, Գուր, Գալաթա։	19
10 45	Արնավուտքէօյէն ուղղակի կամուրջ։	2

Ասիական եղերք

Ժամ		Թիւ
11	Պէյքօզ, Բոշգ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիքէօյ, Չէնկ. Պէյլ. Գուզգ.	21
12	Պէյքօզ, Բոշգալ. Բ. փաշա մահ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիք. Չէնկէլքէօյ, Պէյլ, Գուզգ։ (Ուրբաթ օրերը ժամը 12 1/2ին)	19
11 15	Արնավ. Վանիքէօյ, Չէնկէլ. Պէյլեր. Գուզգ. Գալ։	4
1	Պէյուքտ. Թար. Պէյքօզ, Բոշգ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլեր. Գուզգ. [Բացի ուրբաթէ]։	23
2	Պէյուքտ. Թար. Պէյքօզ, Բոշգալ. Բ փ. մահ, Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք Չէնկ. Պէյլ. Գուզգ.	17
3 15	Պէյքօզ, Բոշգալ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզգ. Գալաթա։	21
4 30	Պէյքօզ, Բոշգալ. Բ. փաշա մահ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտ, Վանիքէօյ, Չէնկ, Պէյլ. Գուզգ. Խունկեար։	[illegible]
8 45	Պէյուքտ. Պէյքօզ, Բոշգալ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլերպէյ, Գուզգ. Խունկ. (Ուրբաթ օրերը Բիֆաթ փաշա մահալլէսի)։	25

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եղերք	Թիւ
12 45	Գալ. Խունկ. Պէշիկ. Գուզգ. Օրթ. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար, Գանլ. Էմիրկէն, Ենիք. Պէյքօզ Թարապ. Պէյուք. Ենիմահ։	4
1	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Գանլ. Էմիրկ. Ենիք. Թար. Պէյուք. Մեգ. Բ. և Ա. Գավաղ։	33
2 15	Գալ, Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնվ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Էմիրկ. Ըսթէն. Ենիք. Թար. Պէյուք. Մեգար. Ենիմ։	34
3 30	Պէշիկթաշ Օրթաք, Արնավուտք, Բ, Հիսար, Էմիրկ. Ենիք, Թարապ, Պէյուքտ, Մեգարա, Ենիմ։	23
5	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Բ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Ենիք. Պէյքօզ, Թարապ. Պէյուք. Մեգարա. Ենիմ. Բ. և Ա. Գավաղ։	20
6 15	Խունկ. Պէշիկ. Գուզգ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնավ. Գանտ. Բ. Հիսար, Պօյաճ. Ենիք. Թար. Պէյուք։	25
8	Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պէյուքտ. Մեգարաբուռն։	22
9 15	Պէպէք, Բ. Հիսար, Էմիրկ. Ըսթէն. Ենիք. Թարապ. Պէյուքտ. Մեգարա. Ենիմահ։	33
10	Բ. Հիսար, Պօյաճ. Ենիք. Թարապ. Պէյուք Մեգար. Ենիմահ։	32
10 30	Օրթաք Գուր. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Էմիրկ. Ըսթէն. Ենիք. Թարապ. Պէյուքտ. Մեգարա. Ենիմ. (Ուրբաթ օրերը Պէշիկթաշ։)	18
10 45	Պէշիկ, Գուզգ. Պէյլ. Չէնկ. Բ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Ենիք. Թար. Պէյուք. Մեգ. Ենիմ. (Բացի ուրբաթէ)	34
11 15	Պէպէք, Բ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիքէօյ, Թարապիա, Պէյուքտ. Մեգարա. Ենիմահալլէ։	20

Արնաւուտ քէօյ

Ժամ		Թիւ
12 15	Ուղղակի Արնավուտքէօյ	25
12 45	» »	2
1 15	» Պէպէք	22
2 15	» » (Բացի ուրբաթէ)։	18
3	» »	32
7 30	Պէշիկ, Օրթ, Գուր, Արնավ.	2
9 15	Գալ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնավ.	19
10	Գալաթա, Պէշիկ, Օրթաք, Գուրուչ. Արնավ.	2
11 15	Գալաթ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ։	25
11 40	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ։	2
12	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավուտ. Պէպէք։	22

Ասիական եղերք

Ժամ		Թիւ
1 30	Խունկ. Գուզ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բոշգալ. Պէյքօզ։	21
3	Խունկ, Գուզգ, Պէյլերպ. Չէնկ, Վանիք, Գանտ, Ա. Հիսար, Գանլըճա, Բոշգալ, Պէյքօզ։	19
9	Գուզգ, Պէյլեր, Չէնկէլ, Վանիք. Գանտ, Ա. Հիսար, Գանլճ, Բոշգալ, Պէյքօզ, Թարապ, Պէյուքտ. (Բացի ուրբաթէ)։	23
9 45	Գուզգ. Պէյլերպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բոշգալ. Պէյքօզ, Մեգարա. Բ. և Ա. Գավաղ։	17
10 30	Գալաթ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Չուբուքլու, Բոշ. Պէյքօզ։ (Ուրբաթ օրերը Գուզգ. Պէյլ. Չէնկ.)	21
11 15	Գուզգ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բոշգալ. Պէյքօզ։	19
11 30	Գալաթ. Գուզգ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Արնավ.	4

ՓԱՐԻԶՈՒ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱՀԱՆԴԷՍ 1878ի

ՃՕՐՃ ԲՐԱՅՍԻ
(George Price)

ՏԻԵԶԵՐԱՀՌՉԱԿ ԵՒ ԱՆԲԱՂԴԱՏԵԼԻ ԵՐԿԱԹԱՇԷՆ ԵՒ ՊՈՂՊԱՏԱՇԷՆ
ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ԱՐԿՂԱՄՈՒՐՆԵՐ
(ՔՕՖՐ—ՖՕՐ)

Ոսկեմետալ և բանալիներու աշխարհահռչակ Գիւտերու գործարան
40 Տարիէ աւելի հաստատուած.

NEC PLUS ULTRA
Անտանելի
ԱՐԿՂԱՄՈՒՐ ԵՒ ԲԱՆԱԼԻՆԵՐ ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ

G
Գործարանադրոշմ

Կրակի և վառօդի դիմացող
Գողի անմատչ
Խարդախ, ծակող և պատռող գործիքներու դէմ բացարձակապէս ապահով։

Անգղիոյ արքունի Նաւարանի և Դրամատան ինչպէս նաև կառավարական բոլոր գործարաններու և յարկերու յատուկ շինուղն ու մատակարարը։
Յատկապէս ոսկերչաց, դրամափոխներու և այլ մասնաւորաց համար շինուած արկղամուրներ։

Այս գործարանին համբաւը աշխարհածանօթ է։ Մինչև ցայսօր եղածներուն վրայ ամեն կերպով գերազանց լինելն անհամար վկայներով և բազմաթիւ մրցանակներով հաստատուած։

Ճօրճ Բրայսի տրուած վկայականներէն հետևեալը յառաջ կը բերեմ, արդէն հաստատութեան դատողութեան թողլով։

ՍՈՍԿԱԼԻ ՀՐԴԵՀ
Ի Ռիօ տը Ժանէյրօ

Տէր. — Իմ կալուածներս վերածին հրդ ձարակ եղան և դժբաղդաբար ապահոված չէի ոչ դրամբս և ոչ ապրանքներս։ Սակայն ձեռնէ գնած Արկղամուրս բացած ժամանակս տետրակներս և թղթերս ամբողջապէս անվնաս գտայ, որուն համար երախտապարտ եմ ձեզ։

Ձեր Արկղամուրին ճիշդ քովը ուրիշ մ'ալ կար, որն որ Պ. Քօցին (Coates) գործարանէն ելած էր. այս վերջինին մէջ գտնուած տետրակներն և կարևոր թղթերն ամենքն ալ այրած էին, մինչդեռ ձեր Արկղամուրն, որուն մէջ կը գտնուէր բացի տետրակներէ և թղթերէ 10 լիրա (որ ըսել է 5 1/2 օսմանեան աւելի) վասոզ, զոր պահած էի հոն կառավարութեան հետ տեղի ունենալիք գործի մը համար։

Հրդեհէն երկու օր վերջը երբ Բօլիսը բացաւ ձեր Արկղամուրը թէ վառօդը և թէ Արկղամուրին ներքին կողմը բոլորովին անվնաս գտաւ. Նա մանաւանդ վառօդը' որ ճիշդ միևնոյն վիճակի մէջ էր ինչ որ էր հրդեհէն առաջ։

Ռիօ տը Ժանէյրօ — Ընդունեցէք եւ
8 ապրիլ 1868 — (Ստորագրեալ) Վ. ՍՔԻԻԼԻ

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց և վկայականներու վաւերացման համար, պէտք է դիմել առ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՐՇԱԿՈՒՆԻ Գէլվէլանտ գործարանին յատուկ գործակատարն Տաճկաստանի և Պուլղարիոյ համար, Աստա խան թիւ 9. և կամ առ Պ. Մ. ՊԱԼԵԱՆ, վաճառատուն Աստա խան թիւ 1։